

Ph
770

H.
28
6

DE
GENIO NATALIVM PRAESIDE
COMMENTATIO ANTIQVARIA POSTERIOR

QVAM
PRAESIDE
IOANNE CHRISTIANO
HENRICI

A. M. LYC. VITEB. CORRECT.

COLLOQVIO CVM ERVDITIS PVBLICO

A. D. XXVI. FEBRVAR CIOIOGCLXXXIII.

H. L. Q. CC.

DEFENDET

CHRISTIANVS GOTTLOB FRANCKIVS

VITEB. MEDICINAE CANDIDATVS.

VITEBERGAE,
LITTERIS ADAMI CHRISTIANI CHARISIL

DE
GENIO NATALIVM PRAESIDE
COMMENTATIO ANNOVARIA POSTERIOR

FRANCO-
PRAESIDE

IOHANNES CHRISTIANUS
HENRICI

COLLEGIUM OVM FRVDITVS SVBILIO
A. M. MDCLXXV. DIE XXII. OCTOB. MDCCCLXXIII.

CHRISTIANVS GOTTLOB FRANGIVS
V. T. M. D. C. L. X. V. DIE XXII. OCTOB. MDCCCLXXIII.

LITTERIS ADAM CHRISTIANI DEWALD

UNIVERSITATIS SACHSEN-ANHALT

UNIVERSITÄTS- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-675157-p0004-9

SERENISSIMO PRINCIPI AC DOMINO

D O M I N O

FRIDERICO AVGVSTO

DVCI SAXONIAE IVLIAE CLIVIAE AC
MONTIVM ANGARIAE ITEM ET WEST
PHALIAE SACRI ROMANI IMPERII AR
CHIMARESCHALLO ET ELECTORI COMITI
PROVINCIALI THVRINGIAE MARCHIONI
MISNIAE SVPERIORISQVE ET INFERIORIS LV
SATIAE BVRGGRAVIO MAGDEBVRGI COMI
TI PRINCIPALI DIGNITATE HENNEBERGAE CO
MITI MARCAE RAVENSBERGAE BARBII ATQVE
HANOVIAE DOMINO RAVENSTEINII CAET.

ELECTORI AC DOMINO

MEO LONGE INDVLGENTISSIMO

FRIEDRICH AUGUSTO

HANC ALTERAM

COMMENTATIONEM ACADEMICAM

GRATISSIMAE PIETATIS TESSERAM

SVBMISSISSIME

D. D. D.

A V C T O R

PRINCEPS ELECTOR
SERENISSIME
DOMINE INDVLGENTISSIME

*Quod Titus olim imperator, amor ille ac de-
liciae generis humani, inter alias voces egregio
principe dignissimas dictitabat, non oportere
quemquam a sermone principis tristem discedere,
id in iis quoque esse legibus, quas TVA PATER*

PATRIAE OPTIME *excelsa indoles ipsa
sequitur, in tam illustribus domus Augustae po-
sitas monumentis, abunde nuper cognoui. Omni-
um enim votorum meorum summam iam videor
consecutus, omniumque studiorum fructum nactus
dulcissimum, quod et me tum nulla turbatum tri-
stitia dimittere, sed tantam libello meo obtin-
gere voluisse felicitatem, honorem tantum, ut
eum ad TVVM peruenire patereris aspectum, vul-
tuque TIBI proprio, placido scilicet ac sereno,
studia approbares mea. Tanto igitur deuinctus
beneficio, quod sempiterna memoria in animo
meo haerebit defixum, temperare mihi non potui,*

quin

quin iterum ad celsitudinis TVAE culmen adspi-
rare sustinerem, mentis deuotissimae atque ob-
strictissimae officium persoluere gestiens. Itaque
cum bonitas etiam TVA hanc alteram commen-
tationem propter idem argumentum iure SIBI
vindicaret: non dubitavi, eam quoque religione
TIBI consecrare submississima, ut publica ex-
staret pietatis meae, animique gratissimi inter-
pres. Iam cum ciuium felicitas TVA nitatur
felicitate, ideoque omnium bonorum votum uni-
cum sit salus principis: summum Numen sup-
plex precor, ut fortem TE ac hilarem, omnibus-
que bonis, quibus principis censetur amplitudo,

cum-

*cumulatissimum praestet, ut virtutis TVAE
gloriam, aeterna laude florentem, aliis super alia
in Saxoniam beneficiis ac meritis augere seros
usque in annos possis. Qua votorum sanctitate
obsequium perpetuum comprobare in posterum
quoque studebit*

CELSITVDINI TVAE
PATER PATRIAE
GLORIOSISSIME

Scribendam
VITEBERGAE,

XXVI. die Februarii

A. R. S. cldjocclxxxiii.

DICATISSIMVS
IOANNES CHRISTIANVS
HENKICL.

§. VII.

Ara Genii atque ignis.

Dissoluendum tandem est nomen nuper contractum. Itaque iterum propero ad rem diuinam Genio factam, quam in medio relinquere cogebar, aram, ignem, ceterosque ritus hic obseruatos, quantum literarum monumenta suppeditant, nunc persecuturus. Iam vero eum non eadem placeant omnibus eodem tempore et loco, sed pro facultatibus quisque in rebus arbitrio suo quodammodo relictis modo hoc, modo aliud sequatur: hinc in rebus ceteris ad sacra Genii pertinentibus accedit, vt veteres non eundem omnes seruarent morem, maxime quod sacra Dei tutelaribus nullis erant astricta legibus pontificum, sed ad priuata referebantur, quae quisque diem natalem celebrans ipse obibat ita, vt poterat, vt placebat, nullo sacerdotis adiutus ministerio, quo nomine haec ne sacrificia quidem dici posse multi putabant, sed sacra modo, aut rem diuinam, quod diu ante me iam monuit Gutherius de iure pontificio (l. VI. c. 6.) Inde quoque ara saepius temporaria modo ac subitanea; interdum firmitior ac quodammodo perpetua. Celebris enim fuit ara,

quam veteres, utpote pauperes et rustici, e cespitibus componebant Diis. Quare Tertullianus in Apologetico (c. 25.) *frugi religio et pauperes ritus ac nulla Capitolia certantia coelo, sed temporaria de cespite altaria.* De hac saepius poetae, ut Horatius (l. I. od. 19.)

*Hic vinum mihi cespitem, hic
Verbenas pueri ponite,*
et (l. III. od. 8.)

*positusque carbo in
Cespite viuo.*

Testimonia huius rei multa peti possunt e Berthaldi libro de ara (c. VI.) quem semel hic nominasse sufficiet. Miror tamen hunc, multa de Genii cultu (c. XVII.) commentatum, non commemorasse. aram Genii eandem fuisse, quod ex Ouidio liquet, qui natali die vxoris (Trist. V. el. V. 9.) iubet:

Araque gramineo viridis de cespite fiat.
sicut Calpurnius (Eclog. V, 25.)

tu cespite viuo

Pone focum.

Aras tamen e duriori materia, marmore inprimis, Genio fuisse dicatas probant eae, quae adhuc supersunt, titulis earum a Grutero, Reinesio et Sponio aliisque exhibitis. Sunt quidem multae earum Geniorum publicorum, ut locorum, col-
legio-

legiorum, cohortium, horreorum, sed sunt etiam, quae meae sententiae succurrant. Ut enim nihil dicam de ara Iunoni Iuliae sacra apud Gruterum (p. 24.) aliam idem suppeditat (p. 590.) GENIO RHODONIS sacram et (p. 111.) in ara marmorea scriptum exhibetur

GENIO SIMILIS FAMILIA

quam serui aut domestici Genio Similis adhuc superstitis voto suscepto dedicauerant, quae est sententia Raph. Fabretti in Opere Inscr. antiquar. (p. 75.) suffragante ipsi Montefalcone (Supplem. T. I. p. 210.) Neque vero, quae aliorum Deorum aris accedebant ornamenta coronarum, aris Genii fuerunt denegata ab operaturis. HORATIO enim, Maccenatis natalem canenti (l. IV. od. 11.) est

ara castis

Vincta verbenis,

ad quae vetus scholiastes Cruquii: *verbenae sunt omnes herbae frondesque ad aras coronandas*, consentiens cum Donato ad Terentii Andr. (IV. sc. 111.) Clare quoque Ovidius l. c.

Et velet tepidos nexa corona focos.

Suum vero natalem ab exule temere expectare dicit (l. III. El. XIII, 15.)

Fumida cingatur florentibus ara coronis.

Colligere quoque ex his licet verbis, coronas fuisse contextas e floribus, quod in aliis sacris certo obtinuit, sicut scripto-

res de coronis Paschalius (l. VIII. c. 11.) et Schmeizelius (p. 60.) rem declarant. Quodsi hariolari hic liceret, statuerem platani quoque frondes in his coronis fuisse adhibitas, quoniam eiusmodi coronae inprimis ex frondibus et floribus Deo, cui sacrificandum erat, sacratis necebantur. Platanum autem Genio fuisse sacrum ex eo iam constat, quod in operibus artis ipsa capita Geniorum platani frondibus redimita haud raro conspiciuntur. Nec desunt viri eruditi, qui hic otium mihi fecerint, Celsius nempe, Meursius atque Vrsinus integris libris de arborum apud veteres usu sacro et profano commentati. Quare vnum modo adhuc tangam Ouidii locum (Metam. X. sat. II. 94.) qui inde platanum vocat *genialem*, quamquam haud nego ideo quoque huic arbori cognomentum inditum, quod sub ea veteres conuiuia celebrare ac morari consueuerint. A Tullio quoque de Orat. (c. VII.) Socrates, qui singulari familiaritate iunctum habebat Genium, huius arboris umbram maxime secutus esse traditur, cuius rei causam nonnulli recte in eo quaerere videntur, quod omnino sacra fuerit Genio. Multum quoque ponderis ex his accedit sententiae eorum, qui ignem in his sacris platani frondibus nutritum esse autumant. Nefas enim ducebat superstiosa veterum religio, cuiusque arboris lignum aut frondes in sacrificiis adolendis promiscue adhibere, sed id potius seruabat, ut eas legeret, quae sacris Deorum essent accommodatae

datae, aut eius, cui fiebant, deliciae. Sic in sacris Iouis aesculus, Apollinis laurus, Mineruae olea, Veneris myrtus, Herculis populus, Bacchi hedera, et Panis pinus praeter ceteras, obtinebant, vt Stuckius docuit de sacrificiis (p. 103.) Quare vix decipi me posse puto, si contendero, ad ignem in ara Genii sustentandum maxime aptam fuisse hanc arborem, propter gratam, quam Genio indulgentibus praebat, umbram, tantopere adamatam apud veteres, vt a Xerxe quaedam pretiosissimis cingeretur coronis, Hortensius vero suas platanos vel vino ad radices irrigaret, quorum illud Aelianus (V. H. L. II, c. 14.) hoc Macrobius (Saturn. III. c. 13.) perhibent.

§. VIII.

Locus arae.

Non alienum est ab instituto meo hic discutere quaestionem, quonam in loco ara Genii fuerit collocata, sacrificiumque oblatum igne absumtum, quae difficilis sane est in tanto veterum hac de re silentio, monumentorum raritate, et locorum qui extant obscuritate. Tempia quidem Geniorum, in quibus sacrificia haud dubie fuerunt peracta, commemorata offendes in titulorum antiquorum spoliis. Verum, re accurate exacta, apparebit, haec omnia nequaquam ad priuatos, sed ad Genios publicos, aut imperatorum, quorum cultus sollemnitate multo splendidior erat, quam priuatorum venerationis,

neratio, pertinuisse. Mihi quidem occurrit Propertii locus, quo adducor, ut contendam, in atrio potissimum Genio rem diuinam fuisse factam. Sic enim ille (l. III. IX, 19.)

*Inde coronatas ubi thure piaueris aras
Luxerit et tota flamma secunda domo,
Sit mensae ratio.*

Quis vero est, qui non statim videat, domum hic non totam posse intelligi, sed partem modo eius singularem, locumque sacrificiis adolendis aptum, qui in aedibus veterum nullus erat alius, nisi atrium. Ne quid dicam de lecto geniali ibi collocato, hic omnino sacra fiebant diis domesticis, maxime Laribus. Hic etiam horum signa seruabantur in larariis, quae pauperum quidem in aedibus tuerant loculamenta in pariete formata, haud magnae amplitudinis, rotunda saepe, interdum quadrata, sublimi tamen loco, ut ab hominum commercio segregarentur. Ditiores vero armaria habuerunt longa, et elato suggestu in altum sublata, columnis, antis, coronide, fronte, ceterisque architecturae ornamentis decorata. Claudebantur ualuus, et quoties sacra fiebant domestica, hae aperiebantur. Cuius rei grauissimum ex ipsis monumentorum uetustorum reliquiis suppeditat argumentum Passerius ad uasa Etrusca (Dissert. II.) quod didici ex iis, quae excerpta leguntur in Actis literariis Klotzianis (Vol. VI. p. 220.) Subuenit quo-

quoque hanc in rem Petronii locus luculentissimus. (c. 29.)
*Præterea grande armarium in angulo vidi, in cuius aed-
dícula erant Lares argentei positi, Venerisque signum
marmoreum, vbi multa alia congesserunt interpretes, quos
Burmanni editio exhibet. Quare haud dubie eadem fuit ae-
dícula Genii, cuius mentio fit in Syntagmate Reinesii (class.
XIII. 64.) Ibi enim L. quidam Aulinius præter alia ponendam curasse perhibetur*

AEDICVLAM GENIALEM GENIO.

Cum igitur eiusmodi capsulae ad recipiendum modo et seruandum Dei signum aptatae fuerint, certum quoque est nullum in ipsis sacrificiis earum fuisse usum, præter eum tantummodo, vt statua Genii in proximo adesset, aut valuis aedículae apertis, aut ipso signo depromto et in vicino collocato. Quodsi enim ponimus hoc, a veri specie profecto haud alienum: multum inde lucis affunditur locis omnibus, vbi Genius ipse mero suffusus, capite et collo cinctus floribus et coronis vnguentisque delibutus dicitur, præsertim, cum aliorum Deorum statuis eundem honorem præstitum fuisse satis constat. Tunc quoque non est, quod ad tropum confugas, sed omnia ad signum Genii ipsum referre licet. Operae fuerit pretium et hic excitare illustris Heynii sententiam, quem in hac quoque re antesignanum propter subacti iudicii acumen lubenter sequor. Quamquam enim hic in iis locis Ti-

B

bulli

bulli, qui Genii caput mero perfusum commemorant (vt l. I. El. VII. 50.) tropum amplecti māvult, quicquid contra mo-
neat Schneiderus ad Anacreontem (p. 187.) tamen in ceteris
eadem omnia decernit. Clare enim (ad l. II. El. II. 7.) *Dum
Genio, inquit, sacrum fit ture, aliisque odoribus accensis,
et appositis libis et libato vino, Genii simulacrum, adole-
scentis speciem referens, corollis ornabatur, nardo aliis-
que unguentis delibutis capillis. Institutum hoc forte eo,
vt tanto magis epulis ille adesse suis videretur. De Iuno-
nis quoque signo eadem fere monet (ad l. IV. El. VI. 13.)*

§. VIII.

Vota et preces ad Genium.

In tanta veterum, qua religio Genii eorum imbuebat pe-
ctora, pietate, a cultoribus eius nihil non obseruatum, nihil
praetermissum fuisse, quod fas esset facere, existimare quili-
bet ipse poterit. Ne igitur forte quid desideretur, quod ad
institutum huius commentationis pertinere videatur, verbo
modo ac strictim attingam, hic aequae ac in aliis sacris dili-
genter cauisse homines priscos, ne sibi, vel imprudentibus, ver-
bum vllum excideret, in quo mali ominis esset significatio,
auspicatis contra verbis studuisse sedulo. Hinc Ouidius (V.
Trist. El. V. 5.)

Lin-

*Lingua fauens adsit longorum oblita malorum,
Quae puto dedidicit iam bona verba loqui.*

Missis pluribus, quae Broukhufius affert ad Tibullum (l. II. El. II. 1.) progredior potius ad vota ipsa, quae ad praecipuas huius religionis referenda fuerunt partes, nec modo ab iis ipsis, quibus natalis dies illuxerat, sed aliis etiam, in societatem huius laetitiae venientibus, pro illorum incolumitate concipiebantur. Cum vero non vno viuatur voto, sed alius alia precari sibi soleat: hae preces pro cuiusque conditione differrebant, sicut hoc quoque tenendum, in sacris id obtinuisse moris, ut, pietatis speciem prae se ferentes, quaedam modo vota voce pronuntiarent clara, alia vero, imo complura, sub pectoris premerent angustiis, in primis, si verendum erat, ne adesset, qui contraria vota faceret, aut si haec ipsa parum erant honesta et verecunda, aut impia, ideoque nefanda. Hinc Tibullus (l. II. El. I. 85.) pastores fingit Cupidinem, foecunditatis patrem, pecori palam vocare, sibi vero clanculum, idemque de Cerintho (l. IV. El. V. 17.)

Optat idem iuuenis, quod nos, sed tectius optat;

Nam pudet haec illum dicere verba palam.
et de Sulpicia (l. IV. 6.)

Praecipit en natae mater studiosa, quid optet,

Illa aliud tacita clam sibi mente rogat.

Iam vero in votis piis, communibus tamen et cuique tempo-

ri accommodatis fuit illud, quo bonam mentem aut sanam sibi precarentur. Iuuenalis certe (Sat. X.) accusatis grauissime impiis hominum desiderijs, quibus bona externa, eademque caduca studerent impetrare, tandem praecipit:

Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.

Consentiens cum hoc Seneca, vti saepius, sic (Epist. X.) suadet: *Votorum tuorum veterum licet Diis gratiam facias. Alia de integro suscipe. Roga bonam mentem.* Quoniam vero a scopo meo plane alienum est, subtilius de alijs Senecae locis similibus disputare, ablegandi sunt lectores ad Illustris Wernsdorfii Programma de bona mente a Romanis consecrata. Inuenio quoque epulantes in fine conuiuij peracta libatione et poculo boni daemonis hausto, eodem sese profecutos esse voto, vt auctor est Petronius (c. 61.) vbi conuiuae, qui iam surrexerant, bonam ^{mentem}, bonamque valetudinem sibi optabant. Referrem huc et alium Petronii locum (c. 88.) *ne bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem petunt, nisi nouissimus eius editor Excell. Antonius docuisset, priora verba e similibus locis irrepsisse.* Cum igitur hoc in solemnibus Romanorum fuerit votis: natalis quoque diei celebritati certe non erat inconueniens, vereque hoc tempore, a multis forte, nuncupatum esse, colligo e Persio, (sat. II. 8.) Per occasionem enim natalis Macrini exagitat poeta homines, qui eiusmodi die aequa a Diis palam poscentes, simul tacite iniqua plurima peterent.

Mens

*Mens bona, fama, fides, haec clare, et ut audiat
hospes.*

Iam cum manifesto de die sit sermo, Thracum more candidis lapillis notando, annosque labentes apponente, ideoque natali Macrini, quo merum Genio sit fundendum: preces quoque hominum eiusmodi die concipi solitae sunt intelligendae, et tales quidem, quae Satyrico stomachum mouere potuerunt.

Nolo hic omnia congerere, quae poetae saepius excitati in carminibus suis suppeditant, sed illud modo adhuc subiciam votum, quod etiam solenne fuisse videtur, et longiorem vitae usuram expetebat. Propertius (l. I. VII. 63. 64.)

*At tu natalis, multos celebrande per annos,
Candidior semper candidiorque veni.*

Martialis quoque (l. X. Epigr. 24.) optat:

*His vos, si tamen expedit, roganti
Annos addite ter precor nouenos.*

At Ouidius exul, vitae pertaesus miserae, petit a natali suo (l. III. 13. 26.)

In loca ne redeas amplius ista precor.

Animo vero tanto certiori has fundebant preces, persuasi, Genium omnia scire ac intelligere, sibi que annuere et votis fauere. Illud Horatius ipsi tribuit (Epist. l. II. 2. 187.)

Scit Genius natale comes qui temperat astrum.

Idemque Tibullus (l. IV. El. 5. 19. 20.)

At tu, natalis, quoniam Deus omnia sentis

Admne; quid refert, clamue palamue roget?

Cerintho vero in natali puellae ipsi desponsae votis Genium satisfacturum promittit (l. II. 2. 8.)

Adnuat et, Cerinthe, tibi quodcumque rogabis

En age, quid cessas? adnuet ille; roga.

Haec quoque ratio est, qua *vota cadere* ibidem dicuntur, seu rata esse. Sciscitantem vero, quid sit, quod tantum spei in Genii auxilio fuerit situm, Plato instruat (in Epinom. p. 702.) loco superius iam excitato (Dissert. I. §. V.) e quo manifestum sit, Genios propter commercium cum Diis interpretes agere putatos fuisse rerum humanarum, eoque nomine precibus ac votis honorandos, quod bonis verbis ipsi deprecarentur. Hoc Platonis effatum dilucidius explicat Apuleius de Deo Socratis (p. 45.) *Sunt quaedam diuinae mediae potestates, inter summum aethera et infimas terras in isto interposito aëris spatio, per quas et desideria nostra, et merita ad Deos commeant. Has graeco nomine δαίμονας nuncupant, inter terricolos caelicolasque vectores, hinc precum, inde donorum: qui ultro citroque portant, hinc petitiones, inde suppetias, ceu quidam utrinque interpretes et salutigeri.*

§. X.

Ritus reliqui in sacris Genii.

In ceteris ritibus ab iis obseruatis, qui Genio rem diuinam faciebant, in promptu primo est ille, quo frontem tangebant, Genio quippe consecratam, vt Seruius certiores nos facit ad Virgilii Eclogam (VI. v. 3.) *Cynthius aurem vellit ideo, quia memoriae consecrata, vt frons Genio.* Disertius vero hic idem (ad Aen. III. v. 607.) *Physici dicunt esse consecratas numinibus singulas corporis partes: vt aurem memoriae, frontem Genio, vnde venerantes Deum, tangimus frontem.* Notissimus quoque precantum mos, aras altera manu tenendi e Virgilio (Aen. IV. 219.)

Talibus orantem dictis, arasque tenentem

Audiit omnipotens.

ad quae verba Seruius: *necesse erat ansas (arae nempe) a sacrificantibus teneri, quod nisi facerent, grata Diis sacrificatio non esset.* Suffragatur quoque huic Macrobius, qui (I. III. c. 11. Saturn.) *litare, inquit, non potest sola oratio, nisi et is, qui Deos precatur, etiam aram manibus apprehendat.* Cum igitur tantopere necessarius fuerit hic ritus in sacrificiis, vt, hoc non obseruato, nullo modo potuerint litare, seu exoptata et manifesta propitiae Deorum voluntatis signa accipere: nihil quoque probabilius est, quam eundem in sacris Genii nequaquam esse intermissum. Sunt quoque qui
statuant,

statuant, veteres simul prostratos adorasse in his sacris, quibus tamen, grauioribus quippe rationibus destitutis, calculum addere neuitquam possum. Qui enim id probatum iuit, Taffinus de anno Romanorum seculari (c. 13.) loco nititur Propertii (l. IV. IX. 42.

Geniumque meum prostratus adorat.

Minime vero de religiosa adoratione sermonem ibi esse, cui libet orationis seriem consulenti statim apparebit, cum potius hic habitus est misericordiam alterius implorantis, et, doctissimo Barthio ibi monente, Genium adorare nihil aliud significat, quam per Genium alterius orare, formula satis nota. Progredior nunc ad choreas, cum e veterum libris cognitum est atque perspectum, has quoque ita fuisse cum sacris coniunctas, vt nullum facile sine saltatione peractum sit sacrificium. Pertinuisse autem illam aeque ad Genii sacra, non est, quod longius arcessam testimonia, cum iterum apud Tibullum (l. I. Eleg. VII. 49.) huius ritus expressa sunt vestigia. Osirim enim natali Messalae ad sacra Genio celebranda ita vocat:

Huc ades et centum ludis Geniumque choreis

Concelebra, et multo tempora funde mero.

Has igitur choreas circa aram igne in ea iam stridente impositisque iis, quae adolenda erant, factas esse, doctissimus Muekius, eximie olim de me meritis, exposuit in Dissertatione

tione

tione de Apolline ἐπιδημιῶ. E loco tamen Propertii (l. III. El. X, 23.) quo omnes fere religionis huius diei partes ex ordine persequitur, post coenam repetitas esse saltationes colligo. Suadet enim amicae, vt, aris turē piatis, et mensae ratione habita, noctem inter pocula currere sinat, tumque

Tibia nocturnis succumbat rauca choreis,

vnde quoque perspicimus, tibiam fuisse instrumentum musicum ad cuius cantum choreae ducerentur. Plura testimonia non addo, quod otium mihi fecit Casp. Bartholinus de tibiis veterum (c. II.) et Heynius ad Tibullum (II. El. I. 86.) qui tibiam Phrygiam intelligendam esse docet, eo nomine, ne sinistri quid audiri potuerit. Ne vero quis putet, me ignorasse locos, qui de vestitu veterum per hanc domesticam solemnitate exponant, subiungam veste alba seu potius candida eos fuisse vsos, quod Cicerone auctore de Legibus (l. II. c. 9.) *color albus praecipue decorus est deo, tum in ceteris, tum maxime in textili.* Hinc Ouidius (III. trist. 13.)

Scilicet expectas soliti tibi moris honorem

Pendeat ex humeris vestis vt alba meis?

idemque repetit (l. V. El. V.)

Quaeque semel toto vestis mihi sumitur anno:

Sumatur fatis discolor alba meis.

et Horatius (l. II. Sat. 11.)

C

Ille

*Ille repotia, natales, aliosque dierum
Festos albatu celebrat.*

Neque tamen his in locis quotidianum illum togae alborem ex nativo lanae colore, sed insignem indicari, atque album et candidum apud poetas saepe permutari, non est quod moneam, quod alias non liquet, cur auctores huius rei tanquam non semper usitatae iniciant mentionem, nec quo discrepet a quotidiano habitus festus. Lipsius quoque (El. I. c. 13. p. 681.) hunc nodum quodammodo soluit, ratus, non aliud fuisse in eo more, quam quod per dies solennes togas sumserint recentes, vsuque nondum sordidas, accuratius tamen Ferrarius statuit, (l. I. c. 22. de re vestiar.) cum pauperes non semper recentes in promptu habere potuerint, a fullonibus lauandas, novumque candorem iis conciliandum curasse.

§. XI.

Pauca de conviviis.

Omniū fere sacrificiorum solennium appendices quācum fuerint convivia, amplius sane hic pateret campus in ea excurrendi. Multi tamen a Fabricio enumerati in Bibliographia antiquaria (p. 918.) hunc locum iam occuparunt, nec concedit instituti mei ratio omnia hic persequi. Itaque paucis modo disputabo de iis, quae ad apparatus mensarum et Genii cultum sigillatim pertinere videntur. Scimus enim in
conui-

 conuiuuii ditiorum pocula, eorumque emblemata non semper fuisse eadem, sed alia atque alia, et temporis solemnitatisque cuiuslibet conuiuui rationi accommodata. Sic in coena nuptiali vasa apponebantur, quae argumenta depicta, aut torcularibus, aliaque arte expressa, referebant, e mythologia Deorum petita, atque huic gaudio conuenientia. Sic adolescentibus, cum togam sumerent virilem, vasa mittebantur, tum in conuiuuii conspicienda, quae virorum fortium res praeclare gestas adumbrarent. Quid igitur impedit, quo minus contendam, valde videri probabile, hunc morem etiam in conuiuuii natalitiis viguisse, et ad eorum splendorem augendum, in mensis ditiorum et lautiorum posita fuisse eiusmodi vasa, quorum picturae aut emblemata et figilla vsui et tempori responderent et Genii Iunonisque sacra et fabulas, arte expressas, praeferebant, quo magis scilicet his imaginibus incenderetur pietatis ardor, ac de praesentia Dei tutelarum et propitio fauore tanto certius iis persuaderetur. Nam Ouidio teste (Fastor VI. 305.)

*Ante focos olim scammis confidere longis
 Mos erat; et mensae credere adesse Deos.*

Praeter ea quae e Dactyliothece dispersa huc referri possent, egregie sententiae meae patrocinantur vasa Etrusca plura, quae Genii et Iunonis sacra luculentius depicta proferunt, in conuiuuii natalitiis haud dubie apposita et vsurpata, quod vberius

a Passerio demonstratum esse lego in actis literariis (Vol. V. p. 229.) Superest modo, vt excutiam aliam sententiam, qua nonnulli contendunt, per haec conuiuia collocatum fuisse in mensa signum aliquod Genii peculiare. Non ignoro quaedam Deorum signa in mensis maxime secundis et libatione fuisse conspicua. Arnobius enim (adu. Gentes p. 91. edit. Mairii) *Sacras facitis mensas salinorum appositu, et simul lacris Deorum.* Quod de Laribus testatur Petronius (c. 60.) Postquam enim conuiuiae iam surrexerant, et Augusto patri patriae Feliciter dixerant: *tres pueri candidas succincli tunicas intrauerunt: quorum duo Lares bullatos super mensam posuerunt, vnus pateram vini circumferens, Dii propitii clamabat.* De Hercule quoque rem extra omnem dubitationis aleam ponit eximium Herculis Epitrapezii sigillum, mira arte Lysippi manu elaboratum et Romae apud Nonium quendam Vindicem in mensa appositum. Tanta eius praesentia digna fuit visa, quae carminibus celebrata posteris commemoraretur a poetis Martiali (l. VIII. 44.) et Statio, (Syluar. III. VI.) Et si vero hic (v. 32.)

*castae Genius tutelaque mensae
Amphitryonides*

vocatur: tamen inde nondum efficitur, Genios hominum, signis expressos, in mensa apparuisse. Gratius igitur praesidium

um

um huic sententiae conciliaturus ablegabar a Taffino l. c. ad Ludouici Aureliani nouas cogitationes in Tacitum. Vt vero nihil dicam de manifesto huius viri errore, quo Lares et Genios confundit, et his saepius tribuit, quod illis erat proprium: omni spe destituebar, certas sententiae rationes ab eo expectans. En ipsa Franco Galli verba (ad Annal. II. c. 65. p. 292.) *Erat autem ille Genius paganorum mensis conspicuus, effectusque ex cera, aere, auro et argento. Perge igitur et proba. Ita de isto Genio Horatius:*

*Scit Genius natale comes qui temperat astra
Naturae Deus humanae mortalis in unum
Quodque caput.*

Idem docet (ad Annal. VI. c. 5.) *Genii statua in editiore loco mensarum, ut Dii Lares*, ne vlllo amplius verbo hac de re addito. Didici ergo nouam sententiae argumentis roborandae rationem, quam si amplecterer maleuolente Genio natus essem. Quamquam igitur haec opinio per se nihil absurdum habet, maxime, si ex locis superioribus propter similitudinem ad Genii cultum, signumque in mensa collocatum vis concludere: tamen decernere aliquid non audeo, certioribus quippe testimoniis e veterum monumentis destitutus.

Itaque

ακττ 4 770

Itaque manum de tabula, ne Genios lectorum diutius eos morando habeam iratos, apud quos, si quaedam obscura, clario-
ri luce a me non potuerunt collustrari, forte me defendet hoc,
quod, quicquid huius culpa est, id omne temporum iniu-
riae tribui debet, quae, sicut omnino in rebus ad caeremonias,
ritus et mores antiquos pertinentibus, ita et in hoc argumen-
to, plura inuidit testimonia.

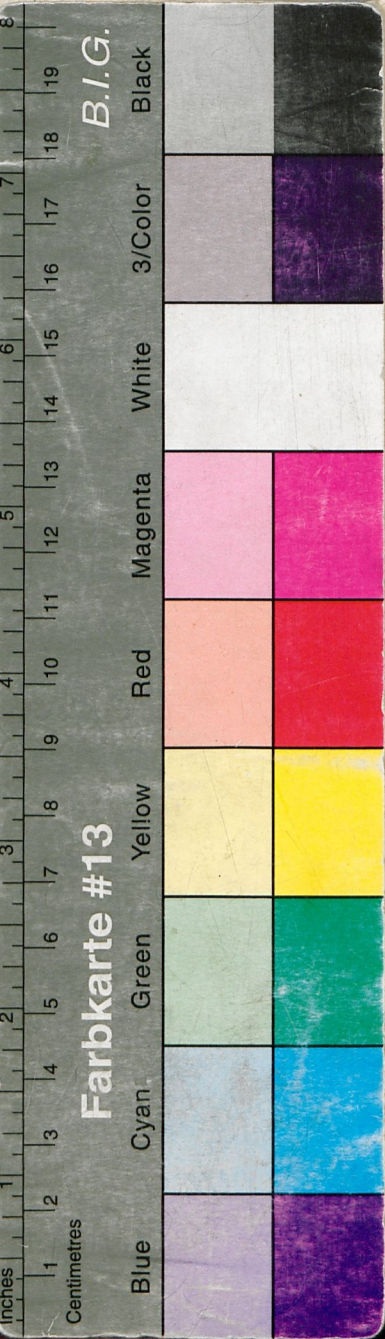

ULB Halle
004 564 111

3

DE
GENIO NATALIVM PRAESIDE
COMMENTATIO ANTIQVARIA POSTERIOR

QVAM
PRAESIDE
IOANNE CHRISTIANO
HENRICI

A. M. LYC. VITEB. CONRECT.

COLLOQVIO CVM ERVDITIS PVBLICO

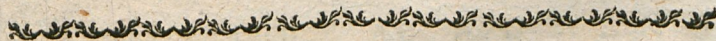
A. D. XXVI. FEBRVAR CIOCCCLXXXIII.

H. L. Q. CC.

DEFENDET

CHRISTIANVS GOTTLOB FRANCKIVS

VITEB. MEDICINAE CANDIDATVS.

VITERBERGAE,
LITTERIS ADAMI CHRISTIANI CHARISIL

